

DATOS IDENTIFICATIVOS

Prehistoria da Península Ibérica

Materia	Prehistoria da Península Ibérica			
Código	O02G251V01504			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descriidores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Comendador Rey, Beatriz Pilar			
Profesorado	Comendador Rey, Beatriz Pilar Mendez Quintas, Eduardo Pérez Maestro, Carmen			
Correo-e	beacomendador@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal/my/			
Descripción xeral	A materia Prehistoria da Península Ibérica impártese no 3º ano do Grao en Xeografía e Historia, dentro do bloque Historia de España. O seu papel básico é iniciar ao alumno nos desenvolvimentos xerais da prehistoria peninsular atendendo con especial atención ás fontes arqueolóxicas empregadas para o seu estudio.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e soluciones a un público tanto especializado como non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica
B5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz
C13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais
C16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade
C19	Coñecemento da historia nacional propia
C23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
D2	Aplicación dos coñecementos
D4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
D7	Capacidade de razonamento crítico
D10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
D15	Sensibilidade a temas ambientais.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	C16 C19
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	A4 D4 D7

Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	A3	B5	C13	D10 D15
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	A5	B3	C23	D2 D4 D7

Contidos

Tema

I. O nacemento da Prehistoria e o processo de hominización da P. Ibérica.	Tema 1.- O Nacemento da Prehistoria peninsular. Tema 2.- O Cuaternario. Tema 3.- A hominización da P. Ibérica. Tema 4.- Do Homo Neandertal ao Homo Sapiens.
II. As bases económicas e de subsistencia.	Tema 1.- Economía cazadora-recolectora e economía produtora. Tema 2.- Modelos de ocupación e asentamento. Tema 3.- Tecnoloxías Prehistóricas. Tema 4.- O intercambio e o desenvolvemento dos circuitos comerciais.
III. As sociedades e as formas simbólicas.	Tema 1.- Arte Prehistórico. Tema 2.- A morte. Tema 3.- A orixe da desigualdade social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	23	32	55
Seminario	7	10	17
Traballo tutelado	0	25	25
Resolución de problemas	0	8	8
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	6	3	9
Exame de preguntas obxectivas	1	5	6
Traballo	5	8	13
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	5	9
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio que o/a estudiante ten que desenvolver.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo sobre un tema específico, que permite afondar ou complementar os contidos da materia. Pódese empregar como complemento das clases teóricas
Traballo tutelado	O/A estudiante, de maneira colaborativa, en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno/a debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores/as de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación, contraste e observación dos coñecementos nun contexto determinado nun espazo externo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.
Traballo tutelado	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos. s.
Resolución de problemas	Seguimento individualizado dos materiais xerados coas anotacións da profesora. O seguimento individualizado do alumnado será feito a partir das ferramentas propias da plataforma Moovi e/ou medios telemáticos.

Avaliación		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas	Os coñecementos adquiridos serán avaliados mediante un proba de preguntas obxectivas.		40	C16 C19
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica			
Traballo	Realizarase un traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun documento e que deberá ser exposto. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	30	A3 A4	B5 D4 C13 D7 D10 D15
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado deberá solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesora. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	20	A4	D4 D7
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación activa do alumnado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacóns historiográficas	10	A5 B3	C23 D2 D4 D7

Outros comentarios sobre a Avaliación

- A Material Virtual na plataforma de teledoncencia MooVi, da Universidade de Vigo, permitirá o acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.
- Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliação, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido.
- O estudiantado deberá cumplir os requisitos mínimos de presencialidade , asistindo ás tutorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividad, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliação continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/a docente considere imprescindibles. No caso do alumnado semipresencial, as actividades que requirian presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota.
- Para aprobar a materia, será preciso superar cada un dos bloques de avaliação da materia.
- O alumnado que non siga á modalidadede avaliação continua e que non realice a entrega de, como mínimo, o 80% das actividades prácticas nos prazos establecidos, pasará ao modelo de avaliação final.
- O seguimento individualizado da participación do alumnado (10%) será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios enliña, etc..).
- O estudiantado que elixa ser avaliado mediante a modalidade de avaliação global deberá comunicalo ao profesorado responsable da materia no prazo de 31 días hábiles dende o inicio de cada cuatrimestre (artigo 19.4 do Regulamento sobre a avaliação, a calificación e a calidad da docencia e do proceso de aprendizaxe do estudiantado da Universidade de Vigo).
- O alumnado que non siga a avaliação continua será avaliado dos contidos do programada materia mediante unha proba escrita, que suporá o 90% da avaliação final, e que examinará a adquisición das competencias tanto teóricas como prácticas.
- Todos os estudiantes matriculados na materia deben cumplir o seu compromiso de honestidade académica e respectar os dereitos de autor/a tanto á hora de empregar os materiais postos á súa disposición a travésde Moovi, como en calquera tarefa, proba ou exame.
- Calquera indicio de plaxio será cualificado cun cero, entendendo por iso cando se copien no substancial obras alleas, o que inclúe todo tipo de material ou recurso suxeito a propiedade intelectual, desde ideas e imaxes ata softwares ou vídeos, entre outros, sen citarse debidamente dándolas como propias.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Cardoso, J.L., **Pré-História de Portugal**, Universidade Aberta, 2007

Cruz Berrocal, C., García Sanjuán, L. y Gilman Guillén, A. (coords.), The Prehistory of Iberia. Debating Early Social Startification and the State , Routledge, 2013
Fernández, V., Prehistoria. El largo camino de la humanidad , Alianza Editorial, 2007
Menéndez, M., Prehistoria de la Península Ibérica : el progreso de la cognición, el mestizaje y las desigualdades durante más de un millón de años , Alianza Editorial, 2019
Vega, G., Bernabeu,J., Chapa., T., La Prehistoria. Historia de España. Tercer Milenio , Síntesis, 2003
Bibliografía Complementaria
Alcina, J. (Coord.), Diccionario de Arqueología , Alianza Editorial, 1998
Álvarez, E., Blanco, A., Rivero, O., Prehistoria de la Península Ibérica , Universidad de Salamanca, 2020
Arias, F., Romero, A. Mª, Diccionario de Termos de Arqueoloxía e Prehistoria , Ir indo, 1995
Arsuaga, J.L., Atapuerca y la evolución humana , Fundación Caixa Catalunya, 2004
Bernabeu,J. Aura, J., Badal, E., Al Oeste del Edén. Las primeras sociedades agrícolas en la Europa mediterránea , Síntesis, 1993
Bicho, N., Carvalho, A.F., Manual de Arqueología Pré-Histórica , Centro de Estudos de Património.Departamento de Hi, 2006
Buxó, R., Arqueología de las plantas: la explotación económica de las semillas y los frutos en el marco mediterráneo dela Península Ibérica , Crítica, 1997
Buxó, R., Arqueobotánica: Los usos de las plantas en la Península Ibérica , Ariel, 2008
Cardoso, J.L., Pré-Historia de Portugal , Verbo, 2002
Castro, P. V., González, R., Lull, V., Mico, R., Cronología de la Prehistoria Reciente de la Península Ibérica y Baleares (c. 2800-900 cal. ANE , BAR-IS,652, 1996
Chapman, R., La formación de las sociedades complejas.El sureste de la península ibérica en el marco del Mediterráneo occidental , Crítica, 1991
Cintas Peña, M., La desigualdad de género en la prehistoria ibérica : una aproximación multi-variable , BAR, 2020, 2020
Díaz-Andreu, M., Historia de la Arqueología en España , Ediciones Clásicas, 2002
Díaz-Andreu, M., Mora, G. y Cortadella i Morral, J., Diccionario histórico de la Arqueología en España (siglos XV-XX) , Marcial Pons, 2009
Eiroa, J., Bachiller,A., Castro, L., Lomba, J., Nociones de tecnología y tipología en Prehistoria.&lt;/ , Ariel, 1999
Fernández-Miranda, M., Los orígenes de la civilización. El Calcolítico en el Viejo Mundo , Síntesis, 1993
Fernández, E, González, A., Rivero, O., Prehistoria de la península ibérica , USAL, 2020
Fullola, J. M., Petit, M. A., La puerta del pasado , Martínez Roca. S.A., 1998
Gracia Alonso, F. (coord.), De Iberia a Hispania , Ariel, 2008
Hernando, A., Los primeros agricultores de la Península Ibérica , Síntesis, 1999
Jorge, S., Domesticar a terra. As primeiras comunidades agrárias emterritório português , Gradiva, 1999
López García, P. (ed), La Prehistoria en la península Ibérica , Akal, 2020
Lull, V, La "cultura" de El Argar. Un modelo para el estudio de las formaciones económico-sociales prehistóricas , Akal, 1993
Menéndez, M., Jimeno, A. Fernández, V., Diccionario de Prehistoria , Alianza Editorial, 1997
Moure, A., González Morales, M. R., La expansión de los Cazadores. Paleolítico Superior y Mesolítico en el Viejo Mundo , Síntesis, 1992
Moure Romanillo, A., Santos Yanguas, J., Historia de España. Prehistoria. Del primer hombre a las colonizaciones mediterráneas (hasta el siglo III a. C.). vol. I. , Espasa Calpe, 2004
Ruiz-Gálvez Priego, M. (coord.), La Edad del Bronce. ¿Primera Edad de Oro de España? Sociedad, economía e ideología , Crítica, 2001
VV.AA., Territórios da Pré-História em Portugal , Arkeos-Perspectivasem Diálogo 19. CEIPHAR, 2006

Recomendacións

Outros comentarios

A lo largo do curso entregaráse una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

Recoméndase que o alumnado coñeza as ferramentas dixitais básicas (procesado de textos, realización de presentacións, bases de datos, etc.